

Изденүүчү Айдарова Жыпаргүл Мусаевнанын « Өспүрүм курактагы окуучулардын окуу көндүмдөрүн өнүктүрүүнүн педагогикалык шарттары» аттуу 13.00.01 – жалпы педагогика адистиги боюнча кандидаттык илимий даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык иш жөнүндө расмий оппоненттин пикири

1. Диссертациялык иштин темасынын актуалдуулугу. Кыргызстанда жалпы билим берүүчү мектеп окуучуларынын билим сапаты окуучулардын окуу көндүмдөрүнүн калыптануусуна көз каранды. Атайын жүргүзүлгөн Эл аралык PISA (Program for International Student Assessment) изилдөө программасында биздин өлкөнүн он беш жаштагы мектеп окуучуларынын окуу көндүмдөрү боюнча көрсөткүчтөрдүн төмөндүгү 2006-жылы 57 мамлекеттин ичинен 57-орун; 2009-жылы 65 мамлекеттин ичинен 65-орунда экендигин аныктаган. Учурда окуучунун окуу көндүмдөрүн өнүктүрүүгө башталгыч класстан тартып көңүл бурулуп жаткандыгына карабастан, окутуунун кийинки баскычында, тактап айтканда өспүрүм курактагы окуучулардын окуу көндүмдөрүн өнүктүрүүгө жетиштүү деңгээлде көңүл бурулбай келет. Ошондуктан өспүрүм курактагы окуучуларда окуу көндүмүнүн деңгээлинин өнүгүүсүнө байланыштуу учурдагы кырдаалга тез арада педагогикалык жооп кайтаруу зарылдыгы жаралууда. Толук кандуу жана жетиштүү деңгээлде автоматташтырылган окуу чеберчилиги окуучунун көз карашын тынымсыз кеңейтип, акыл-эс жөндөмдөрүн өркүндөтүүгө ыңгайлуу шарттарды түзөт, ар кандай чөйрөлөрдө чыгармачыл активдүүлүктү өркүндөтөт. Тилекке каршы акыркы жыйырма жыл ичинде, дүйнөнүн көптөгөн өлкөлөрүндөй эле кыргыз коомчулугунда да окуунун абалы, анын ролу, ага болгон мамиле өзгөрдү. Окуу көндүмдөрүн өнүктүрүү маселесине ар кандай илимий көз карашта ар түрдүү тарыхый мезгилдерде көптөгөн илимий изилдөөлөр арналгандыгына карабастан, азыркы ааламдашуу шартындагы маалыматтык каражаттардын жана көңүл ачуу индустриясынын тез өнүгүшү менен шартталган окуучунун окууга болгон

кызыгуусунун төмөндөшү, өспүрүм курактагы окуучуларынын окуу көндүмүн өнүктүрүүнүн теориялык негиздерин талдап, аныкталган маселени натыйжалуу чечүү үчүн педагогикалык шарттардын белгилүү системасын түзүү жана ишке ашыруу милдетин алдыга коюп отурат. Ошондуктан Айдарова Жыпаргүл Мусаевнанын «**Өспүрүм курактагы окуучулардын окуу көндүмдөрүн өнүктүрүүнүн педагогикалык шарттары**» аттуу диссертациялык иши актуалдуу темага жазылган биринчи педагогикалык эмгек экендигинен кабар берет.

Изилдөөнүн объектиси: өспүрүм курактагы окуучулардын ишмердүүлүгү

Изилдөөнүн предмети: өспүрүм курактагы окуучулардын окуу көндүмдөрүн өнүктүрүү процесси

Изилдөөнүн максаты өспүрүм курактагы окуучулардын окуу көндүмдөрүн өнүктүрүүнүн педагогикалык шарттарын камтыган моделди иштеп чыгуу жана эксперименттик иште текшерүүдөн өткөрүү деп аныкталган. Белгилеген илимий максат өспүрүм курактагы окуучулардын окуу көндүмдөрүн өнүктүрүүнүн теориялык маани-маңызын ачуу; өспүрүм курактагы окуучулардын окуу көндүмдөрүн өнүктүрүүнүн педагогикалык шарттарын аныктоо, окутуунун технологиялары, илимий методдору, теориялык моделди иштеп чыгуу педагогикалык эксперимент аркылуу текшерүү сыяктуу милдеттерди аткаруу менен ишке ашырылган.

2. Диссертациялык иштин илимий натыйжалары:

Изилдөөчү диссертациясында илим жана практика үчүн актуалдуу төмөнкүдөй илимий натыйжаларды жарата алган: Өспүрүм курактагы окуучуларды натыйжалуу окутуунун теориялык маселелери талдоого алынган; окуу көндүмдөрүн өнүктүрүүнүн технологиялары, илимий методдору, теориялык модели жана педагогикалык шарттары аныкталган; окуу көндүмдөрдү өнүктүрүүдөгү педагогикалык шарттарды камтыган

моделдин натыйжалуулугу эксперимент аркылуу текшерилип жана тийиштүү практикалык сунуштар иштелип чыккан.

Илимий натыйжалардын ишенимдүүлүгү илимий адабияттарды талдоо, жалпылоо, окуп үйрөнүү аркылуу жеткиликтүү материал топтогондугу, аргументүү жыйынтыктардын келтирилиши, өспүрүм курактагы окуучулардын окуу көндүмдөрүн өнүктүрүүгө илимий негизде мамиле кылышы менен бекемделет.

Диссертациялык иш теориялык жогорку мааниге ээ, анткени өспүрүм курактагы окуучулардын окуу көндүмдөрүн өнүктүрүүнүн педагогикалык шарттары жетиштүү деңгээлде изилденген эмес.

Квалификациялык белгилерге туура келиши. Изилдөөнүн материалдары жогорку билим берүү уюмунун илимий-изилдөө иштеринин тематикалык планы менен байланышта аткарылып, билим берүү чөйрөсүндө кеңири колдонуу масштабына татыктуу. Диссертациянын материалдары жалпы орто билим берүүчү мектептердин өспүрүм курактагы окуучуларынын окуу көндүмдөрүн өнүктүрүүгө багытталып, алынган натыйжалар илимий прикладдык жактан белгилүү илимий жанылыкка ээ жана жетишээрлик баалуулугу менен мүнөздөлөт.

3. Илимий жоболордун, жыйынтыктардын, сунуштардын негизделиш даражасы.

Диссертациялык иштеги алынган жыйынтыктар жана натыйжалар илимий-теориялык жактан ынандуу жана практикалык жактан далилдүү деп кабыл алууга болот. Диссертациялык иштин биринчи бөлүгүндө диссертант өспүрүм курактагы окуучулардын окуу көндүмдөрүн өнүктүрүүнүн теориялык негиздери боюнча изилдөө ишинин биринчи милдетин ишке ашырып, окуу көндүмдөрүн өнүктүрүү окутуунун сапатын жогорулатуунун фактору, өспүрүм курактагы окуучулардын окуу көндүмдөрүн өнүктүрүүгө түрткү болгон педагогикалык технологиялар боюнча илимий эмгектерди иликтеп, талдаган.

Окуу көндүмдөрүн өнүктүрүү – заманбап билим берүүнүн бирден бир негизги көйгөйү. Окуу жана сабаттуулуктун деңгээли тыгыз байланышта, себеби сабаттуулук окуу үчүн керек, ал эми окуу сабаттуулукту өнүктүрөт.

Өспүрүм куракта сынчыл ой жүгүртүүнү өнүктүрүү технологиясы аркылуу окуу көндүмдөрүн жакшыртуунун эң маанилүү шарты болуп тарбиялоо жана окутуу процессинде көйгөйлүү кырдаалдарды түзүү маселелерине кеңири токтолгон.

Экинчи бөлүмдө өспүрүм курактагы окуучулардын окуу көндүмдөрүн өнүктүрүү жолдорун аныктаган илимий методдору, теориялык модели жана педагогикалык шарттары каралып, мында изилдөөнүн экинчи милдети ишке ашырылган. Бул бөлүмдө өспүрүм курактагы окуучуларынын окуу көндүмдөрүн өнүктүрүү жолдорун аныктаган илимий методдор талдоого алынган, «Өспүрүм курактагы окуучулардын окуу көндүмдөрүн өнүктүрүү» модели, ошондой эле окуу көндүмдөрүн өнүктүрүүгө таасир эткен педагогикалык шарттар иштелип чыккан.

Үчүнчү бөлүм «Педагогикалык экспериментти уюштуруу жана анын натыйжалары» деп аталып, мында изилдөөнүн белгиленген үчүнчү милдети аткарылган. Бул бапта педагогикалык экспериментти жүргүзүүнүн методикасы, эксперименттин жыйынтыктары менен методикалык сунуштары берилген. Педагогикалык эксперименттин максаты ишке ашырылып – өспүрүм курактагы окуучулардын окуу көндүмүн өнүктүрүүнүн педагогикалык шарттарын камтыган моделдин натыйжалуулугун эксперимент аркылуу текшерилген

4. Изилдөөнүн илимий жана практикалык маанилүүлүгү.

Диссертациялык изилдөө илимий жана практикалык мааниге ээ болуп эсептелет, анткени изденүүчү тарабынан алынган жыйынтыктар өспүрүм курактагы окуучулардын окуу көндүмдөрүн өнүктүрүү милдетин ийгиликтүү чечүүгө мүмкүндүк берет. Изилдөөдө аныкталган окуу көндүмдөрүн өнүктүрүүнүн педагогикалык шарттары: окутуу процессинде окуучунун маалыматты кабыл алуусунун түрлөрүн эске алуу; ата-энелер менен

балдарынын окуу көндүмдөрүн өнүктүрүү иш-чараларын даярдоо жана өткөрүү; тапшырмалардын ар түрдүү деңгээлдери сунушталган. Өспүрүм курактагы окуучуларынын окуу көндүмдөрүн өнүктүрүүдө педагогикалык моделдин компоненттери өспүрүм курактагы окуучуларынын окуу көндүмдөрүн өнүктүрүү процессинин ички уюштурулушун – максатын, милдеттерин, негизги идеялардын мазмунун, уюштуруу формаларын жана методдорун ачып берет жана ушул процесстин элементтеринин ортосундагы өз ара аракеттенүүсүнүн туруктуу кайра жаралуусуна жооп берет.

Иштеги аныкталган педагогикалык шарттардын жыйындысы окутуу процессинин сапатын жогорулатууга мүмкүндүк берет.

5. Авторефераттын диссертациянын мазмунуна дал келиши.

Автореферат диссертациянын мазмунуна, андагы теманын актуалдуулугунун негизделишине, изилдөөнүн проблемалуулугуна, максаты менен милдеттерине, илимий жаңылыгына, илимий-теориялык жана практикалык маанисинин аныкталышына, коргоого коюлуучу негизги жоболорго, изденүүчүнүн жеке салымына, иштин натыйжаларынын тастыкталышына, диссертациялык изилдөөнүн натыйжаларынын жарыяланышынын толуктугуна, изилдөөнүн структурасына толугу менен дал келет. Автореферат кыргыз, орус, англис тилдеринде окшош резюмелерге ээ.

6. Диссертациялык иште жана авторефератта кездешкен мүчүлүштөр:

Каралып жаткан диссертациялык иш өспүрүм курактагы окуучулардын окуу көндүмдөрүн өнүктүрүүнүн педагогикалык шарттары жөнүндөгү кеңири эмпирикалык маалыматтарды камтуу менен жогорку илимий деңгээлде жазылгандыгына карабастан төмөндөгүдөй айрым мүчүлүштүктөрдөн кур эмес.

1. Биринчи главанын экинчи бөлүгүндө окуу көндүмү түшүнүгүн чечмелеп берүүгө аракет жасалып, адабий анализ кылынган, бирок Ата Мекендик окумуштуу-илимпоздордун окуу көндүмү жөнүндөгү изилдөөлөрү эске алынбаган.

2. Өспүрүм курактагы окуучулардын окуу мотивациясын калыптандыруунун жолдору кененирээк каралса жакшы натыйжа алынмак.

3. Диссертациялык иштин экинчи главасынын биринчи параграфасында өспүрүм курактагы окуучуларынын окуу көндүмдөрүн өнүктүрүү жолдорун аныктаган илимий методдор ачыкталган, бирок ушул эле главада «Сынчыл ой жүгүртүүнү өнүктүрүү» педагогикалык технологиясынын окуу көндүмдөрүн өнүктүрүүгө багытталган негизги окутуу методу катары өзүнчө көрсөтүүнүн зарылчылыгы жок деп эсептейбиз.

Белгиленген мүчүлүштөр каралып жаткан диссертациялык иштин жалпы илимий деңгээлине шек келтирбейт, жалпысынан алганда **Айдарова Жыпаргүл Мусаевнанын «Өспүрүм курактагы окуучулардын окуу көндүмдөрүн өнүктүрүүнүн педагогикалык шарттары»** аттуу темадагы 13.00.01 – жалпы педагогика, педагогиканын жана билим берүүнүн тарыхы адистигине ылайык педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасы үчүн жазылган диссертациясы 13.00.01. – жалпы педагогика адистигине ылайык келип, КР ЖАКтын педагогика адистиги боюнча кандидаттык окумуштуулук даражаны ыйгаруу боюнча Жобонун 10 пунктуна туура келген, өз алдынча аткарылган илимий иш катары бааланат жана изденүүчү педагогика илимиинин кандидаты даражасын атыттыктуу.

Расмий оппонент,

Талас мамлекттик университетинин
педагогика кафедрасынын башчысы,
п.и.к., доцент

Умарбекова А.А.

А.А. Умарбекованын койгон кол тамгасын тастыктайм

ТалМунун кадрлар бөлүмүнүн башчысы

КОПИЯ ВЕР
КӨЧҮРМӨ ТУУРА
А.А. Умарбекова
Кадрлар бөлүмү